

1960 körüli méltatás

Dr. Hirschler Imre nőgyógyász, a munkásmozgalom régi harcosa

Győrben született 1906. november 1-én. Édesapja az első világháború után a hadifogságból súlyos betegen érkezett vissza és 1924-ben meghalt. A családról való gondoskodás az édesanyára hárult.

Hirschler Imre a középiskoláit Budapesten, a VIII. Kerületi Zrínyi Miklós Gimnáziumban végezte (a „Tavaszmező utca” már nem szalonképes?) A Tanácsköztársaság alatt a KIMSZ VIII. Kerületi csoportjának aktív tagja (13 évesen?), iskolájukban az alsóbb tagozatos osztályokban tanuló diáktársainak főbizalmija volt.

Amikor már felsős gimnazista volt, tudatosan kereste helyét a világban, s olyan foglalkozást akart választani magának, amelynek humanista vonatkozása van és nemzetközi jellegű. Úgy gondolta, hogy *hajóorvos lesz és beutazza a világot, hogy segítsen a bajbajutott nincstelen proletárokon*. Szeretett volna újságíró is lenni és példaképe Egon Erwin Kisch, a világhíró riporter volt.

Középiskoláinak elvégzése után sikerült bejutnia a Pázmány Péter Tudományegyetem Orvosi Karára, ahol a kommunista érzelmű osztálytársával és jóbarátjával, Adler Ferencsel együtt szövögették álmaikat a második Magyar Tanácsköztársaság megszületéséről. Adler Ferenc, a szegény cipész gyermeke és Hirschler Imre, a szegény boltos fia életében mély nyomokat hagyott a Magyar Tanácsköztársaság 133 dicső napjának emléke.

Hirschler Imrét a Tanácsköztársaságot követő fehér terror és az egyetemi évei csak megszilárdították és elmélyítették baloldali meggyőződésében. Az egyetemen az orvosi diplomáját a gazdasági világválságnak abban az időszakában szerezte meg, amikor Magyarországon is a gazdasági helyzet a mélyponton volt, s az öntudatos munkásosztály nagyméretű politikai tüntetésekbe kezdett. Az orvosi diplomát 1930. október 1-én szerezte meg, s a Dr. Alapy Henrik igazgatása alatt álló Szabolcs utcai kórházban (*Zsidókórház*) alkalmazták cselédkönyves orvosként. Egy évig a kórház belgyógyászati osztályán dolgozott, majd a nőgyógyászatra került. Tehetségére, szorgalmára és képességeire korán felfigyeltek felettes orvostársai. De nemcsak szakmai tudására, hanem mély emberi humanitására is felfigyeltek a kórházban dolgozó kommunista orvosok. Rövidesen Weil Emil, Lechner Zsuzsa, Schönstein Sándor és más kommunista és haladó szellemű orvosok barátságába fogadták, és dr. Weil Emil, valamint dr. Lechner Zsuzsa szervezték be a Vörös Segély orvosának.

A Szabolcs utcai kórházban 1931. november 10-től kezdődően vívták a Kaszab Poliklinika, a Bródy Adél gyermekrendelés és a Bródy József Tüdőgondozó orvosai a „fizetésért folyó bérmozgalmukat” és *hazánk, valamint a magyar egészségügy történelmében egyedül álló orvos-sztrájkjukat, amely az orvosi kizsákmányolás legszégyenteljesebb válfaja, az ingyenes orvosi munka ellen irányult. Amikor a dr. Schönstein Sándor alorvos mellett dolgozó dr. Spat István segédorvos, az „Akciónbizottság” titkára felkereste a kórházi osztályos orvosokat, hogy harcuk megnyeréséhez támogatásukat megszerezze, dr. Hirschler Imre az elsők között volt, aki aláírta az alábbi szövegű szolidaritási nyilatkozatot: „Alulírottak becsületszavunkra fogadjuk, hogy amennyiben az alkalmi orvosi mozgalomból kifolyólag valamelyik osztályos orvost fegyelmi úton sérelem éri, a kórházi állásomról lemondok és kórházi orvosi munkát nem végzek”, Budapest, 1932. január 21.”*

Dr. Hirschler Imre a KMP-t és a Vörös Segélyt mindenkor nagyobb összegekkel támogatta és a sztrájkharcukat vívó orvostársait is anyagilag segítette.

Dr. Hirschler Imre tagja volt a Szabolcs utcai Kórház orvosainak Baráti Köréből szervezett dr. Schönstein Sándor, Dr. Weil Emil és dr. Jahn Ferenc elvtársak irányítása alatt álló MSZDP Orvostagjai Szervezetének, amely már az 1930. január 23.-án történt megalakulásától kezdve komoly eredményeket ért el mind az orvosok világnézetének marxista kialakításában, mind az illegális KMP és Vörös Segélyben végzett gyakorlati munkában.

Dr. Hirschler Imre is a Phonix-házban tartott illegális szeminárium hallgatója volt és többek között ott is – a Schönstein-füzetek alapján – tanulta a tudományos szocializmus tanait, de a KMP vezetőitől kapott rendelkezés folytán a Vörös Segélytől hozzáküldött kommunisták, szimpatizánsok, baloldaliak, vagy nincstelen proletárok – főleg lányok és asszonyok – részére nyújtott orvosi segítséget. Közvetlen kapcsolatban állott Martos Flórával – aki egy időben a Szabolcs utcai Kórházban tanulónővér volt - , a Magyarországi Vörös Segély vezetőjével. A Szabolcs utcai kórházban a VS összekötője a Kaszab-Poliklinikán dolgozó Lukács László költő felesége volt.

Dr. Hirschler Imre szemlélete, magatartása, emberi szerénysége akkor sem változott meg, amikor jól kereső „divatos” nőgyógyász lett. Jövedelméből a Vörös Segélyt, a pártcélokat és a nehéz helyzetbe jutott elvtársakat, a lebukottakat és hozzátartozóit támogatta. Amikor a kórházban a VS megbízott odament hozzá, hogy anyagi támogatásra van szükség egy-egy börtönbe vagy illegalitásba kényszerült elvtársnak, Hirschler Imre mindig a még hiányzó többesre nagyságrendű összegeket adta. S ezen anyagi támogatás révén számos kommunista jutott jogvédelemhez vagy került ki a horthysta börtönökből.

Dr. Hirschler Imre 1932-ben lett tagja az illegális KMP-nek és a forradalmi munkásmozgalmi történet szempontjából is híres esemény színhelye volt a Szabolcs utcai kórházban az alorvosi szobája, ahol dr. Weil Emilnek 1936-ban történt lebukásáig a párt könyvtára működött 25-30 könyvvel.

Amikor a Kaszab-poliklinika orvosai a bérmozgalmukat és sztrájkjukat vívták, a kormány a biatorbágyi vasúti merénylet ürügyén statáriumot rendelt el és amikor a horthysta véredek Sallai Imre, Fürst Sándor, Karikás Frigyes és Kilián György elvtársakat 1932. július 15.-én a KMP Thék Endre utcai (ma: Leonardó da Vinci) pártirodájában letartóztatta, dr. Hirschler Imre a többszáz orvostársával együtt írásban követelte a kormánytól, hogy a KMP KB tagjait ne állítsák statáriális bíróság elé. Sallai és Fürst elvtársak kivégzésekor meg együtt tüntetett a kommunista és haladó orvostársaival.

Dr. Schönstein Sándort az MSZDP jobboldali vezetői éppen akkor zárták ki a pártból, amikor a Kaszab-Poliklinika orvosai a legküzdelmesebb harcukat vívták a Budapesti Orvosok Szövetsége reakciós vezetői ellen, s az MSZDP Orvostagjainak Szervezetét is – arra való hivatkozással, hogy abban erős kommunista befolyás érvényesült - feloszlatták és Dr. Schönstein Sándort eltávolították a kórházból, továbbra is és még elmélyültebben tartotta dr. Schönstein Sándorral a kapcsolatot. Mélyen felháborodott a Szabolcs utcai kórházban megjelenő Peyer Károlynak, a Szakszervezeti Tanács főtitkárának és Szepessy Albert törvényhatósági bizottsági tagnak dr. Alapy Henrik kórházigazgatóval kötött azon megállapodásán, hogy a jobboldali szociáldemokrata vezető eladták a sztrájkjukat vívó orvosokat azért, hogy az MSZDP és a Szakszervezeti Tanács párt- és szakszervezeti vezetőinek, alkalmazottjainak betegségük esetén soronkívüli kórházi felvételt és I. Osztályú

elhelyezést adnak, ha a kommunista irányítás alatt álló MSZDP Orvostagjainak Szervezetét felosztatják.

A Tanácsköztársaság után alakult első baloldali orvosmozgalom felosztatása is 1932 decemberében történt, éppen akkor, amikor a Kaszab Poliklinika orvosai a Magyar Országos Orvos-Szövetség reakciós vezetői ellen bizalmatlansági indítványt nyújthattak be és a rendkívüli orvoskongresszus összehívását kérték – annak érdekében, hogy érvényre juttassák a baloldali orvosok tevékenysége révén megszületett 1930. május 11-i azon kongresszusi határozatnak (*sic!*), amely az ingyenes orvosi munkát eltiltja.

A sztrájkoló Kaszab Poliklinikai orvosok küzdelme eredménnyel kecsegtetett, hisz harcuk következtében adták meg a Betegbiztosító Pénztárnál a Bethesda-kórházban és a Szövetség utcai Apponyi Albert poliklinikán dolgozó orvosoknak a fizetéseket és a Kaszab-poliklinikai orvosok is 7 hónapon át havi 50,- pengő fizetést és élelmezést vívtak ki maguknak, de m ielőtt lejárt volna megbízatásuk, a reakciós Budapesti Orvosok Szövetsége összejátszott a Szabolcs utcai kórház fenntartó szervének vezetőivel, s a kötött megállapodás felrúgásával nem a régi Kaszab poliklinikai orvosokat nevezték ki, hanem a kórház osztályain dolgozó orvosok feladatává tették a Kaszab-poliklinikán végzendő ambuláns betegek kezelését, ellátását is.

Az MSZDP jobboldali vezetőinek áruló magatartása mélyen hatott a sztrájkoló orvosokra, akiket – az egyetlen sztrájk törő kivételével – elbocsájtottak az állásukból, s tették őket „fekete-listára”. A Horthy-korszakban tömegével voltak állástalan diplomás orvosok is, akik az Állástalan Diplomások Országos Bizottsága (ÁDOB) a BSZKRT-nál néhány villamos-kalauzi helyet vagy tél idején 80 orvosnak tudott sorbanállás nélkül éjjeli hóeltakarítási munkát szerezni (*sic!*). Szükség volt ezeknek az utcára került nyomorgó orvostársainak a segítségre és dr. Hirschler Imre akin csak lehetett, mindenki segített. (*Na végre! Már azt hittem, róla teljesen megfeledkeztek.*)

1933. február 6.-án az MSZDP kereteinek felhasználásával dr. Weil Emil, dr. Jahn Ferenc és mások irányításával újjászerveződött a baloldali orvosmozgalom, amely Szocialista Orvosok Szervezete nevet vette fel. Dr. Hirschler Imre ebben az orvos-szervezetben az említett vezetőkön kívül dr. Lechner Zsuzsával, dr. Szinetár Ernővel, Farkas Mártonnal, Fenyvesi Józseffel, Wald Bélával és más kommunista, baloldali orvosokkal tartja a kapcsolatot. Megismerkedik dr. Simonovits Istvánnal, dr. Wittmann Istvánnal, akik szintén az illegális KMP tagjai voltak, s akikkel együtt dolgozott a Szabolcs utcai kórházban.

Dr. Hirschler Imre továbbra is a VS-vonalon nyújtott a rászorulóknak részére orvosi segítséget és egyike volt azoknak a kommunista nevelőknek, tudósoknak, akik hol legális, hol illegális előadásokat tartottak a munkások részére.

Előadásainak témája a szexuális nevelés, felvilágosítás volt. Ennek a felvilágosító tevékenységnek hazánkban komoly hagyományai voltak. A húszas évek Németországban főleg Max Hedann, az egészségügyi és szexuális felvilágosításnak máig is utolérhetetlen mestere kezdeményezte ezt a mozgalmat a szülés-szabályozás érdekében, az abortusztörvény megváltoztatására. Ennek nyomán hazánkban is vitacikk jelentek meg a Nyugat hasábjain, amelyeket dr. Tetisz Béla szerkesztésében, könyv alakban is kiadtak.

A szociáldemokrata párt orvos-csoportja és a hozzájuk csatlakozó haladószellemű orvosok tartottak nemi felvilágosító előadásokat, s ezek csaknem kizárólag a nemi betegség elleni védekezéssel foglalkoztak. A kommunista orvosok, így dr. Hirschler Imre dr. Jahn Ferencsel

egyértelműen elhatározták, hogy ezen szexuális felvilágosító előadásokat nemcsak a védekezés lehetőségeinek ismertetésére használják fel, hanem a védekezés eszközeit és hozzáférhetőségét is megszervezik, párosítva a szexuális felvilágosító és nevelőmunkával.

Az előadásokat ifjúmunkásoknak a kerületekben dr. Jahn Ferenc szervezte, s a „kérdésszelepek” jellegű találkozókra dr. Székely Lajos pszichológussal menti ki. Nemcsak nőgyógyászati, hanem más szakmabeli orvosokat is beszerveztek a tanácsadásra. Kommunisták lévén, az előadásokat politikai agitációra is felhasználták. Ráműtettek a kapitalizmus belső ellentmondásaira, s a beszélgetéseket a fasizmus leleplezésére is felhasználták, valamint arra, hogy mily módon lehet az új, az igazságos társadalmat megteremteni, ahol megszűnik az ember ember általi kizsákmányolása, ahol szabadon és boldogságban élhetnek az emberek.

Dr. Hirschler Imre egyike volt azoknak a kommunista orvosoknak, akik dr. Weil Emilnek, a kitűnő harcostársnak, a Szabolcs utcai kórházból eltávolított és Csepelen dolgozó kollégájának 1936. január 15.-én történt letartóztatásakor kiállt mellette. Szervezett, agitált, aláírásokat gyűjtött, hogy ne kerüljön dr. Weil Emil a katonai bíróság karmai közé.

Dr. Hirschler Imre, a kiváló nőgyógyász, a szakmán kívül is nagyon sokoldalú volt. Szerette a zenét, s maga is műveli ezt. (Na ne.) Tagja volt a Kassák Lajos vezette Munkakörnek. Írókkal, művészekkel (Goldmann Györggyel, Kender Györggyel és másokkal) ismerkedett meg, s anyagilag támogatta őket, hogy tehetségük kibontakozhassék. Ugyanakkor a VS részére nyújtott orvosi segítségen kívül aktívan vesz részt a párt legális folyóiratának, a dr. Madzsár József és dr. Sándor Pál elvtársak által szerkesztett Társadalmi Szemle – főleg az angol nyelvtudása révén – cikkek lefordításában. Személyesen jól ismerte dr. Madzsár Józsefet és a Társadalmi Szemle számára Nagyfalusi et. közvetítésével dolgozott, az angol Haldó elmélet marxista lapból fordított cikkeket. Háborúellenes propagandáját hazánk Hitler által történt megszállása után is folytatta, röplapokat terjesztett.

Dr. Hirschler Imrét a VS munkája során több ízben zaklatta a korrupt politikai rendőrség. 1938-ban a Szemere utcában az orvosi rendelőjébe egy kiéhezett, rongyos ruhájú, proletár-pár jött, s az asszony azt mondta, hogy a Vasasoktól Szabóné küldte, hogy segítsen rajta. Dr. Hirschler Imre konspirált, s közölte, hogy ő semmiféle Szabónét nem ismer. Amikor a bánatos asszony kifelé ment, Dr. Hirschler Imre főorvosnak megesett rajta a szíve. Megvizsgálta, s megállapította a terhességet. Egy szombati napon odarendelte magához délre az asszonyt, de az még egy órára sem érkezett meg. Dr. Hirschler Imrének akkor egy külföldi kommunista diplomás orvos volt az asszisztense. Már félkettő óra volt és el akarták rakni a kifőzött műszereket, amikor beállított az élettársával a proli asszony. Dr. Hirschler Imre megkérdezte, hogy miért nem jött a megbeszélt időre. Az asszony indokként azt hozta fel, hogy a külső Jászberényi útról gyalog tudott csak bejönni, mert nincsen egy fillérje sem. – A következő szombaton aztán dr. Hirschler Imre segítette az asszonyon (szép eufémizmus!), s mikor elkészült a műtéttel, 40 pengőt adott az asszonnynak, hogy taxival mehessen el. Amint elment az asszony, a részeges élettársa 20 pengőt elvett tőle és nyomban elitta. Odahaza a még megmaradt pénzt is meg akarta szerezni. Útötte-verte a szerencsétlen asszonyt, s amikor még mindig ellent állt, a rendőrségnél bosszúból feljelentette. Egy vasárnap délelőtt a rendőrségi pribékek csengettek dr. Hirschler Imre ajtaján. Egy hekus (ez még nagyobb sértés, mint a pribék!) – magával hozta az asszonyt – rámutatott dr. Hirschler Imrere, hogy „ez volt az”? Ez csinálta az abortuszt magának? A szerencsétlen proliasszony lehajtotta a fejét és hallgatott. Dr. Hirschler Imre behívta a szobájába a detektívet, s megkérdezte, hogy miről is van szó tulajdonképpen? Végül a beszélgetés során kiderült, hogy a horthysta detektívvel pénzért el

lehet intézni az ügyet (csak nem?). A detektív 800,- pengőt kért, ami abban az időben igen nagy összeg volt. Dr. Hirschler Imre közölte, hogy most 400 pengőt ad neki, s ha hozza az ellene szóló bejelentés aktáját, a másik 400 pengőt is megadja neki. (Na de kérem!...) Végül így sikerült a bejelentést olyképpen módosítani, hogy a „Visegrádi utcában” volt az orvos rendelője, ahol a nőnek a műtétet elvégezték. Viszont, mivel ott a megjelölt házban egyetlen orvos sem volt, így lehetőség nyílt arra, hogy az asszony részeges férje visszavonja a feljelentést. Néhány hónapra dr. Hirschler Imre teljesen leállt a műtétékkel, mivel a rendőrség hosszú időn át megfigyelés alatt tartotta. (Kellett volna még 800-at adni.)

Dr. Hirschler Imre tagja lett a Függetlenségi Mozgalom Orvos-csoportjának, amely közvetlenül Kádár János irányítása alatt állott. (Vissza a mozgalomhoz!) Amikor csak tehetett, lejárt az Izabella utca 71. szám alatt lévő összejövetelekre. A Függetlenségi Mozgalom Orvos-csoport titkára egykor évfolyamtársa, a mindig minden feladatra vállalkozó Dr. Adler Ferenc volt. Dr. Mária Béla orvostársa mutatta be dr. Hirschler Imrét Kádár Jánosnak, a KMP Területi Bizottság titkárának.

Dr. Hirschler Imre még akkor is kapcsolatban állott dr. Jahn Ferenc kommunista orvossal, amikor az a Jugoszláviában harcoló Petőfi-brigád részére gyógyszert és fegyvert szerzett és juttatott el. A gyógyszerek megszerzésében dr. Hirschler Imrének is komoly része volt.

A második világháború időszakában a bajba jutott kommunista elvtársak megsegítése céljából dr. Hirschler Imre igen veszélyes feladatra vállalkozott. Bejutott a Légvédelmi Mentőszolgálathoz, amely abban az időszakban fél-katonai szervezet volt. A Payer-Szanatórium volt a székhelyük. Egy alkalommal értesítést kaptak, hogy a razzia során a nyilasok több embert sebesítettek meg. Dr. Hirschler Imre az orvosi fehérköpenyére bízva (sic!), feltűzte nemzeti színű karszalagját, s a kommunista gépkocsivezetővel elindult a bajba jutottak megsegítésére. A Payer-Szanatóriumból – bátor fellépésével – sikerült 12-14 ember életét megmenteni azzal, hogy a mentőautóba rakták a halálraítélteket, elszállították őket és megfelelő helyen éjjel szabadon engedték valamennyi üldözöttet.

A Markó utcai mentőknél mentőorvosokat szervezett be az Ellenállási Mozgalomba, akik révén nagyon sok politikai üldözöttnek nyújtottak segítséget.

Dr. Hirschler Imre, amikor 1944. július 27.-én meghallotta, hogy a Budakeszi úton a Nagy-féle cukrászdában a csendőrök agyonlőtték egy kommunista vezetőt, azonnal mentőautóba szállt, s robogott a tett színhelyére. (Erről soha nem mesélt...) Ott tudta meg, hogy jó barátja és elvtársa, dr. Ságvári Endrét érték a csendőrpribékek golyói, s itt oltották ki életét. Ságvári Endre mártírhalála új tettek, még merészebb feladatokra sarkallta dr. Hirschler Imrét.

A Szálasi-puccs után a Mentőknél a Markó utcában a nyilasok razzitát tartottak, s egyik orvostársának, dr. Orbán Györgynek a rekeszébe provokációs céllal revolvert csempészték (!). Dr. Hirschler Imre élete kockáztatásával kiállt orvostársa érdekében. Végül Hacker Károly szolgálatvezető révén meg tudta menteni orvostársát a letartóztatástól, az elhurcolásától.

Dr. Hirschler Imre, amikor megérte Budapest felszabadulását, újult erővel látott a munkához, a szocializmus építéséhez. Azonnal belépett az Orvosok Szabad Szakszervezetébe, s újra együtt dolgozott dr. Weil Emillel. Rá a Nőgyógyász Szakcsoport megszervezését bízta. Sok kilométert kellett gyalog megtennie, hogy megtalálja és összehívja életben maradt orvostársait. A József utcában jöttek először össze, s dr. Hirschler Imrét a szakcsoport főtitkárává

választották. Ebben a minőségben kezdett hozzá az újjáépítés feladatához, a tudományos élet megindításához.

1945-ben a Rókus Kórházban, 1946-ban a City Szanatóriumban, ezt követően az Uzsoki utcai Kórházak nőgyógyászati osztályának főorvosa lett. 1950-ben a Korvin Ottó kórházban és a Központi Állami Kórházban felváltva látta el ezt a megtisztelő tisztséget.

Dr. Hirschler Imre főorvosnak a Szakszervezet szakcsoportjában végzett főtáskári funkciója akkor szűnt meg, amikor az amerikai imperialisták Koreában kirobbantották a háborút. Dr. Hirschler Imre vezetésével magyar orvos-csoport indult a hazája szabadságát védő hős koreai nép megsegítésére. Egy évig tartózkodott Koreában, s a fegyverszünet után újságírói elképzelései valóra váltak, felelősségteljes orvosi munkája mellett a Szabad Nép tudósítását is ellátta. (!)

Egyébként is írt egészségügyi felvilágosító cikkeket, vett részt különböző vitákban és lektorált, ha kellett.

Mikor hazatért Koreából, a Központi Állami kórházi munkája mellett a fájdalommentes szülés és a szexológia állt érdeklődésének középpontjában. Igazán jól csak akkor érezte magát, ha a szakmai munkája mellett egyéb olyan feladatai is voltak, amelyeket társadalmilag szükségesnek, hasznosnak tartott. Ilyen feladatoknak tekintette a terhességi tanácsadást és a ráksűrő vizsgálat népszerűsítését. Ezért a Magyar Optikai Művek nagytermében előadás-sorozatot indított a fenti témákból. Valamennyi előadásra 300-400 asszony ment el, de amikor a szexuális problémák kerültek szóba, kicsinynek bizonyult a terem. Ezt követően az Egyesült Izzóban ismételte meg a tanfolyamot. Az érdeklődésre felfigyelt a TIT, s újabb ankétokat szerveztek nők, majd férfiak részére. Igen sok intézmény hívta meg előadás tartására mind Budapesten, mind vidéken. Összegyűjtött 1500-2000 kérdést, s megírta az igen népszerű „A nők védelmében” című könyvét. A fájdalom megelőzésére szolgáló pszichoprofilaktikus módszer terjesztésére és a szülés felkészülés megkönnyítésére megírta a „Szülészoba, tessék belépni!” című könyvet, amelynek már számos kiadása jelent meg.